

7. Fost il-Maltin ta' l-Egittu nsibu ismijiet kbar bhal Iciljo Calleja u Ivo Muscat Azzopardi.
8. Marsilja fl-1891 kien hemm kolonja ta' xi 500 Malti u kien hemm ukoll toroq stabbiliti kummerċjali bejn din il-belt u Malta. Jinghad li mal-kosta kollha Mediterranja, fl-ahjar taghhom il-Maltin kienu jghaddu mal-200,000 persuna. Ara Maltese Migrants' Convention '69 – "Statistics & History of Maltese Migration Movements" minn Mons. Philip Calleja.
9. Ghalkemm go Melborn kien hemm il-hidma ta' Manwel Cassar li kien waqqaf l-Ghaqda tal-Letteratura tal-Maltin fl-Awstralja u dik il-habta kont ghadni ma stabbilejtx kuntatt ma' Manwel, kien ghadu ma nqala' hadd hliefi bil-ghajta ghar-rikonoxximent tal-Malti u l-kultura taghna fl-oqsma pertinenti tas-soċjetà u stabbilimenti governattivi Awstraljani. Il-hidmiet kulturo-letterarji kienu restritti ghal sezzjonijiet zghar fil-komunità Maltija biss u ma jidhirx li kienet trawmet il-konvinzjoni ghaż-zamma ta' l-gheljem nazzjonali taghna. Ara diversi rapporti fit-*Times of Malta & Australia*, *The Maltese Herald*, *The Voice of the Maltese in Australia*, *The Voice of Malta*, *The Australian Maltese*, *Lehen il-Malti*, *Malta*, *The Maltese News*, *Malta News* u *The New Settler*.
10. Kellna noholqu argumenti sodi biex nikkonvinċu lill-Awtoritajiet lokali li l-ghajta taghna kienet ġusta. Bosta kienu dawk li emmnu li l-Malti sata' jinqeda tajjeb bl-Ingliż minghajr ghajnuma ta' interpreti. Ohrajn, sija Awstraljani kif ukoll gruppi etniċi ohra, ma hamlux jaraw il-Malti jikseb drittijietu.
11. Hija hasra kbira li whud mix-xandara Maltin tal-bidu, wara li huma stess hadu l-inizjattiva, ma wrewx maturità kulturali u intellettuali biżżejjed biex ighollu l-livell tal-programmi billi jattendu korsijiet attrezzati ghalhekk.
12. Huwa sinjal inkoraġġanti li llum ghandna fostna erba' gazzetti Maltin regolari anki jekk il-materjal ikun l-izjed mill-ġurnali ta' Malta bi ftit wisq kontribut lokali. Dawn il-gazzetti ta' llum huma: *The Voice of Malta*, *The Times of Malta*, *The Maltese Herald* u *The Malta Cross*.
13. Kien hemm ghal żmien twil, u sa ċertu punt ghad hemm rezistenza minn xi kjeriċi Maltin biex jipprezentaw funzjonijiet religjużi bil-Malti. Din ir-reżistenza ghenet lill-ġerarkija konservattiva Awstraljana tohnoq diversi sforzi ghall-funzjonijiet ghad-dannu tal-komunità taghna u dana minkejja li l-Maltin t'hawn dejjem taw hafna ġid materjali, bhal flejjes kbar u artijiet, lill-Knisja. Il-kontribut Malti lill-Awstralja Kattolika ghad irid jiġi meqjus.
14. L-ewwel diska Maltija li nholqot ġewwa l-Awstralja kienet 'Bejn il-Hbieb/Il-blata'; iż-żewġ nahat miktubin u kkomponuti minni. Din l-inizjattiva serviet biex holqot qawmien popolari qalb il-Maltin u ssoktat tinfed sforzi kulturali ohrajn, uhud minnhom ukoll mibdijin minni.
15. Meta xi librara f' Sydney saru jafu li jiena kelli librerija privata mdaqqsata ta' kotba Maltin talbuni ngibilhom il-kotba minn Malta. Minn hawn inholqot id-ditta 'Malta Imports' li llum xoljiet imma li fi żmienha forniet ghad kbir ta' libreriji, hwienet, skejjel, Dipartimenti Governattivi, Univer-sitajiet u soċjetajiet b'kotba Maltin u b'hekk esponiet mhux biss il-letteratura Maltija iżda wkoll l-awturi Maltin lil diversi oqsma li qabel ma kinux jafu bihom; tabilhaqq l-istess komunità Maltija saret taf b'hafna xoghlijiet u b'awturi li qabel kienu kkonfinati ghal Malta biss.
16. Ghad hemm sa llum eluf kbar ta' Maltin li jinsabu maqtughin mill-vina tal-hajja Maltija fl-Awstralja. Dawn fil-parti l-kbira jinsabu mxerrdin mal-kosta ta' Queensland minn Bandaberg sa Mossman u flimkien mal-kolonja ċekjuna li ghadha teżisti fi Broken Hill go New South Wales, huma l-uniċi komunitajiet li ma jgawdux is-servizzi soċjali u kulturali kif ukoll il-benefiċċji komunitarji li ssib fost il-Maltin ta' Sydney u Melborn u fuq skala iżghar, ta' dawk il-kolonji li jinsabu fl-ibliet l-ohrajn bhal Adelaide, Perth, Brisbane, Wollongong u ohrajn.
17. Ġewwa Malta Maltija ta' llum, fis-Servizz Pubbliku ghadhom jikkorrispondu bejniethom bl-Ingliż. Fis-sentejn li jiena qattajt go Malta, fl-1981/82, kienu bosta dawk li ddarrsu ghaliex kienu jarawni nuża l-Malti dejjem u kullimkien. Fosthom kien hemm min qalli, b'ċanfira minghalihom, li jiena Malti iktar mill-Maltin ta' Malta waqt li ohrajn, b'żebliħ taparsi staghbu bl-attitudni tiegħi 'ultra Maltija'; attitudni li jiena nipperċevi b'normali.

18. Ghaliex flok timxi skond tendenza naturali, jiġifieri skond il-kurrent kif thossha, tkun immexxi mill-grammatka li m'hi xejn 'naturali'.
19. F'Awissu 1983 mort sa Mackay, belt fit-tramuntana ta' Queensland, fejn intervistajt ghad kbir ta' Maltin li jghixu hemm li hafna minnhom illum ighoddu mat-tielet u r-raba' generazzjoni Awstraljana ta' dixxendenza Maltija u ghadhom ighoddu rwiehhom ta' Maltin. Kien minn fomm l-eks Ministru Ċensu Tabone l-ewwel ma smajt fuq id-djalett ta' Mackay. Dan kien fis-sittinijiet u meta kien ghamel żjara uffiċjali fl-Awstralja. Iżda, ghoxrin sena wara, minn dak li osservajt u rrexxieli nigbor jien, nista' ngħid li avolja hemm wisq x'wiehed ighid dwar din il-kolonja Maltija, meta jtilquha bil-Malti m'hemmx biżżejjed materjal bhalma ssib Sydney u Melborn, biex jikkontribwixxi djalett ghalih. Jista' jkun li ż-żmien, il-qtugh ġeografiku u l-ambjent soċjali li fi h jinsabu huma qeghdin jagħmlu taghhom u dak li rrapporta dwaru Ċensu Tabone issa qieghed inin.
20. Sa llum il-ġurnata wara bosta tkixxif ghad ma rnexxilix nikkonferma fejn tinsab u jekk ghadhiex teżisti din il-komunità ewlenija. Ta' min josserva li d-dixxendenti ta' dawk li salvaw wara l-famuża jew ahjar infami grajja tal-Mutiny on the Bounty, li llum jinsabu jghixu fuq il-gżira Norfolk, ghadhom jithaddtu bejniethom l-Ingliż ta' 'l fuq minn mitejn sena ilu!

Korrezzjoni

FIN-NUMRU SPECJALI fuq Anton Buttigieg (1986), fir-ritratt li deher f'pagna 48 qabzilna isem, dak tal-Prof. Serafin Żarb O.P. liebes it-tunika Dumnikana, li jinsab fuq ix-xellug tal-Prof. Ġ. Galea. Imbagħad, dak li jidher fuq ix-xellug tal-Prof. S. Żarb m'huwix Victor Apap imma xi haddiehor, mhux membru ta' l-Akkademja, li dak in-nhar inzerta hemm fl-inhawwi tal-Qawra u dahal fir-ritratt!

IL-KONKORS "DUN KARM"

FLAHĦAR HARGA ta' *Il-Malti semmejna r-rebbieha tal-Konkors Fimniedi mill-Akkademja f'egħluq il-25 sena mill-mewt tal-Poeta Nazzjonali. Fil-fehma tal-ġurija "inhass li ma kienx hemm livell għoli. Dan jista' jkun li qieghed jirrifletti l-livell ta' l-edukazzjoni f'pajjiżna llum. Il-fatt li għal dan il-konkors li wiegħed premjijiet xierqa resaq numru żgħir ta' konkorrenti (10) joffri indikazzjoni tal-valuri li jqanqlu hafna Maltin li biex tagħqad jinsabu aljenati minn kwistjonijiet li ma ghandhom x'jaqsmu xejn mal-Letteratura Maltija."*

Fis-7 ta' Jannar 1987 saret il-preżentazzjoni tal-premjijiet lir-rebbieha. Din iċ-ċerimonja għamilnieha għand id-ditta Simonds-Farsons-Cisk Ltd, li ilha żmien magħrufa sewwa f'pajjiżna għall-inkoraġġiment kulturali li tagħti u li offriet il-premjijiet tal-konkors.

Xahar wara, sewwasew fl-10 ta' Frar, l-Akkademja għamlet l-ahħar attività li fakkret lil Dun Karm. Dak in-nhar il-Bord Editorjali ta' Il-Malti ipprezenta l-ewwel kopji tan-Numru Speċjali b'għieh Dun Karm lill-kontributori. Hafna minnhom ġew u hadu gost b'din il-laqgħa soċjali li saret fis-sala Teilhard de Chardin għand il-Ġiżwiti ta' Triq San Pawl, Valletta.